

ZAHVALA PODUPIRATELJIMA ČASOPISA JEZIKA

Uredništvo časopisa Jezika duguje svoj opstanak svojim vjernim pretplatnicima – bez njih ne bi bilo Jezika. Čitatelje Jezik uvijek ima, prema Hrčku (Portal hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa) Jezik je od kolovoza 2007. do danas posjetio 2 424 851 čitatelj, što nam donosi 21. mjesto na popisu od 516 časopisa, a u 2021. bili smo prema posjećenosti na 11. mjestu. Međutim, naši su pravi podupiratelji naši pretplatnici i oni koji će u knjižarama Školske knjige posegnuti za časopisom. Naime, Jezik ne može izlaziti ako ne može platiti svoje troškove, a većinu tih troškova namirujemo iz pretplate. Državne su dotacije toliko skromne da trošak jednoga broja premašuje njihov iznos.

Naši česti javni nastupi u svezi s time da nam je opstanak ugrožen bez državnih dotacija (a nekoliko smo godina bili bez njih, u doba SDP-ove vlasti za ministra Jovanovića i u doba ministrice Divjak), urodili su posve neočekivanim plodom – zapazila ih je obitelj Ljerke i Luke Milasa iz Amerike i zahvaljujući njihovim doista velikim materijalnim potporama, možemo i dalje objavljivati Jezik. Prva je donacija bila 2013., druga 2021. i treća ove godine. Profesor dr. sc. Luka Milas ugledni je liječnik i sveučilišni profesor u

miru, dopisni je član HAZU (<https://www.info.hazu.hr/clanovi/milas-luka/>). Njegova supruga Ljerka Milas profesorica je njemačkoga i engleskoga jezika u miru. Obitelj Milas od 1980. živi u Americi gdje uživa veliki ugled u hrvatskoj zajednici, ali i u američkom društvu općenito. Naša dobrotvorka gđa Ljerka donaciju nam je protumačila „kao vid ljubavi za Domovinu i njezin prekrasni jezik Hrvatski“. Kao urednica Jezika često primam njezina poticajna i pohvalna pisma. Ovim putem javno zahvaljujemo obitelji Milas na potpori.

Valja zahvaliti i obitelji Katarine Brkić koja već nekoliko godina plaća trostruku pretplatu za jedan broj časopisa i na taj način podupire, a ove smo godine uz pretplatu primili i oveću donaciju.

Iako je u Europi uobičajeno da gospodarstvo podupire znanost, u nas se svijest o tome tek polako rađa pa nam je ugodno iznenađenje bila donacija Tvornice turbina prije desetak godina, Adrisov odaziv na našu prijavu na njihov natječaj 2020., a ove godine odaziv Podravke d. d. na našu zamolbu za pomoć. Doista poslovno i brzo Podravka se odazvala našoj zamolbi i ovim joj putem zahvaljujemo.

Sanda Ham

sham@ffos.hr

<https://doi.org/10.22210/jezik.2022.69.16>

HRVATSKI NA ISPITU

U sažetku proširenoga i dopunjenoga priručnika iz 2016. – Hrvatski na maturi sa zadacima za vježbu, autorica L. Hudeček i M. Mihaljević, možemo pročitati i ovo: „Ovaj je priručnik usklađen s Hrvatskim pravopisom Instituta za hrvatski

jezik i jezikoslovlje. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske 31. srpnja 2013. godine izdalo je preporuku za uporabu Hrvatskoga pravopisa Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje u osnovnim i srednjim školama. Pravopis je osim u tiskanome izdanju dostupan i na mrežnim stranicama pravopis.hr. S tim su pravopisom

usklađeni i svi školski udžbenici. Pravopisna se točnost školskih eseja na državnoj maturi određuje isključivo prema tome pravopisu. Za školsku uporabu vrijede rješenja koja se u Hrvatskome pravopisu Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje donose kao preporučena.“ Skoro svaki novi Institutov priručnik u zadnjih nekoliko godina naglašava da je usklađen s Hrvatskim pravopisom IHJJ i da taj priručnik ima preporuku MZO. Bilo bi čudno da su Institutovi priručnici usklađeni s nekim drugim pravopisom. Dobro bi bilo doznati po čem se navedeni pravopis razlikuje od drugih i imaju li ti drugi neke normativne pogr(j)eške ili pak previše nedostataka pa se treba u pisanju služiti baš Institutovim pravopisom?

I prije Institutova priručnika, postojao je priručnik za maturu iz hrvatskoga jezika Snježane Zrinjan – Hrvatski na maturi iz 2009. u izdanju Školske knjige (<https://shop.skolskknjiga.hr/hrvatski-na-maturi.html>). Kada je 2013. Institutov pravopis objavljen, u novinama je izašao članak pod nazivom: „Imamo pravopis, dvojba je riješena! Neću je ispravno, a možete pisati i ne ću. Vijeće Instituta za jezik donijelo odluku“ (Piteša, 2013.). Tim su novim pravopisom autori preporučivali pisanje *neću*, ali dopuštali su i porabu *ne ću*. Iz toga slijedi da se ni po tom pitanju ništa nije riješilo i nije ni moglo riješiti jer norma u hrvatskom standardnom jeziku dopušta i jedno i drugo rješenje. Većina je tih sitnih razlika u pokrivenom *r*, u riječima na *-dac*, *-dak*, *-tac*, *-tak*, sastavljenom i rastavljenom pisanju niječnoga oblika glagola *htjeti*, tj. *neću* ili *ne ću* i pojedinim složenim kraticama. Prema Institutovu pravopisu većinu tih oblika možeš pisati i na jedan („preporučeni“) i na drugi („dopušteni“) način. Ako norma hrvatskoga jezika dopušta i jedno i drugo, treba li stalno naglašavati da je priručnik „usklađen s Hrvatskim pravopisom Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje“?

I prema kojim se kriterijima zna da tko rabi baš Institutov pravopis, ako može pisati i na jedan i na drugi način? U odlomku (sažetku) Institutova priručnika iz 2016. također piše: „Pravopisna se točnost školskih eseja na državnoj maturi određuje isključivo prema tome pravopisu.“ (<http://knjige.ihjj.hr/knjiga/hrvatski-na-maturi/171/>). Znači li to da će se smatrati pogrješkom ako školarac u eseju, na pismenom ispitu napiše *pogrješka* namjesto *pogreška* ili *ne će* namjesto *neće*? Griješi li? Ako griješi, tada se pitamo *zašto*? Samo zato što rabi drugu normativnu inačicu ili drugi pravopis? Stvara se dojam da postoji samo jedna ‘ispravna’ norma, tzv. preporučljiva, a druga ‘dopuštena’ pripada nekima drugima. U priručniku isto tako možemo pročitati: „S tim su pravopisom usklađeni i svi školski udžbenici.“ Mogu li jedna pravopisna pravila vrijediti u školi, a druga u drugim područjima javnoga života? Ispada da školarci žive u jednoj jezičnoj zajednici, a svi ostali u nekoj drugoj. Normativne pravopisne inačice ili istovrijednice nitko nije još ukinuo. Zanimljivo je da u knjižici *Jezični savjeti* L. Hudeček, M. Mihaljević, L. Vukojević (*koju je 2010. objavio IHJJ*) piše: „... i Babić-Ham-Moguševu pravopisu *ne ćemo* ga naći (str. 18.)“; „Česte su *pogrješke* i kolebanja...“ (str. 133.). Ispada da su autori za svoje izdanje izabrali prema školskomu Babić-Ham-Moguševu pravopisu, a za školarce druga, prema Institutovu pravopisu za školu. Katkad i IHJJ rabi dopuštenu inačicu *podaci* namjesto preporučene *podatci*: „Natječajna dokumentacija odnosno *podaci* o kandidatima čuvaju se šest mjeseci...“ (<http://ihjj.hr/uploads/c74500b601f74a0b1e5350112048954.d.pdf>).

U navedenom priručniku uz ostalo piše: „U oblicima imenice *otac* bilježi se *t*, *među-* *tim*, *navedeni su primjeri bez t*: *G oca*, *D oca*, *A oca*, *V oče*, *L oca*, *I ocem*.“ (<http://matura.ihjj.hr/>). U navedenoj sklonidbi *t* ispada: *oca*,

ocu..., ne bilježi se. Na šestoj sjednici Vijeća za normu hrvatskoga standardnoga jezika od 2. studenoga 2005. možemo pročitati u 60. godištu časopisa Jezik u dokumentaciji Vijeća za normu, na stranici 74. sljedeće: „Kao sasvim određen i temeljito raspravljen većinski zaključak Vijeće dakle preporuča pravopisno rješenje po kojem se dentalni okluzivi pišu i kad se nađu ispred afrikata. To se pravilo provodi dosljedno u svim slučajevima, a pisanje bez afrikate moguće je samo za imenicu *otac*, *oca* pored *otca* prema općem pravilu.“

Ministarstvo znanosti i obrazovanja dalo je preporuku za porabu Institutova pravopisa u osnovnim i srednjim školama Republike Hrvatske. Polazeći od toga da bi se Ministarstvo trebalo pridržavati pravopisnih pravila koje je odobrilo, začudno je na službenim mrežnim stranicama MZO susresti oblike različite od propisanih: „Opis poslova i *podaci*...“ (<https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/natjecaji-196/javni-natjecaj-za-prijam-u-drzavnu-sluzbu-na-neodredjeno-vrijeme-u-ministarstvo-znanosti-i-obrazovanja-objavljen-u-narodnim-novinama-broj-124-19-od-18-prosinca-2019/3289>), „Predmet: Objedinjeni *podaci* o predškolskom odgoju...“ (<https://mzo.gov.hr/vijesti/podaci-o-predskolskom-osnovnom-i-srednjem-obrazovanju-djece-i-ucenika-pripadnika-romske-nacionalne-manjine/4016>), „Ispiti državne mature za *obavezne* predmete održat će...“ (<https://mzo.gov.hr/vijesti/divjak-gradivo-drugog-polugodista-4-razreda-nece-bit-na-maturi/3688>). Susrećemo i mješavinu inačica iz različitih pravopisa: „Cilj operacije je razvoj sustava osiguravanja kvalitete uz izradu modela *samovrednovanja* i vanjskog *vrjednovanja* ustanova za obrazovanje odraslih u svrhu poboljšanja obrazovanja odraslih temeljenog na relevantnim istraživačkim *podacima*.“ (<https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/natjecaji-196/razvoj-sustava-osiguravanja-kvalitete-u-obrazovanju-odraslih/3888>).

Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske raspisalo je „Javni natječaj za izbor i imenovanje lektora hrvatskoga jezika i književnosti za akademsku godinu 2018./2019. na stranim visokoškolskim ustanovama“ (Javni natječaj, 2018.). Pristupnici su dužni, kako piše u Javnom natječaju, pristupiti pismenom testu koji će se provoditi na osnovi sljedeće literature: Hrvatska – zemlja i ljudi. Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“: Zagreb, 2013., Eugenija Barić i dr.: Hrvatska gramatika. Školska knjiga – Zagreb, 2005., Antun Dubravko Jelčić: Povijest hrvatske književnosti: tisućljeće od Bašćanske ploče do postmoderne. P.I.P. – Zagreb, 2004., Dragutin Pavličević: Povijest Hrvatske. P.I.P. – Zagreb, 2007., Hrvatski pravopis. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2013. Nije sasvim jasno zašto se pristupnik mora služiti na pismenom testu baš Hrvatskim pravopisom IHJJ? Zar će pristupnik napraviti neke *pogrješke* ili *pogreške* ako bude rabio Matičin pravopis ili Babić-Mogušev ili Anić-Silićev pravopis? Zar Babić-Mogušev ili Matičin pravopis ne poštuju pravila hrvatskoga pravopisanja? Znači li to da će se smatrati pogrješkom ako pristupnik na pismenom ispitu napiše *pogrješka* namjesto *pogreška* ili *ne će* namjesto *neće*? Je li zaista važno za pismeni test kojim se pravopisom pristupnik služi? Baš u tom tekstu Javnoga natječaja možemo pročitati: „Uz prijavu pristupnici su dužni priložiti <...> potvrdu o *podacima*“, a ne *podacima* kako preporučuje Institutov pravopis. Znači li to da se Ministarstvo služi Anić-Silićevim ili Matičinim pravopisom, a ne odobrenim Hrvatskim pravopisom IHJJ-a? Osim toga, javni je natječaj namijenjen za lektora na stranim visokoškolskim ustanovama, a ne u osnovnim i srednjim školama. Što se od budućega lektora očekuje: da pokaže dobro poznavanje hrvatskoga standardnoga jezika ili kojim se pravopisom služi pišući svoj is-

pitni test? (vidi opširnije Bagdasarov, 2020., <https://www.hkv.hr/izdvojeno/vai-prilozi/a-b/bagdasarov-artur/33797-a-bagdasarov-na-kraju-dana-hrvatskoga-jezika.html>).

Kršimo pravo školarca i ispitanika na slobodan izbor iz hrvatskoga standardnoga jezika. Tim činom, čini se, narušavamo pojedina normativna pravila i zakonitosti vlastitoga jezika. Institutov pravopis neslaganja pojedinih kroatista oko pravopisa nije stručno usuglasio pa nije to mogao ni uz pomoć

ministarskoga ukidanja Vijeća za normu, rušenja prethodnoga pravopisa i ustoličenja novoga na osnovi različitih pravila iz prijašnjih pravopisa. Navedeni ili slični primjeri govore o nedosljednosti što stvara ili može stvoriti nedoumice i nesigurnost na ispitu iz hrvatskoga standardnoga jezika.

Artur Bagdasarov

a_bagdasarov@mail.ru

<https://doi.org/10.22210/jezik.2022.69.17>